

IV

(Paziņojumi)

EIROPAS SAVIENĪBAS IESTĀŽU UN STRUKTŪRU SNIEGTI PAZIŅOJUMI

PADOME

Padomes secinājumi

“Tiesu iestāžu pieejamība – digitalizācijas sniegto iespēju izmantošana”

(2020/C 342 I/01)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ATGĀDINOT

- Padomes 2020. gada 9. jūnija secinājumus par Eiropas digitālās nākotnes veidošanu;
- Padomes 2019. gada 3. decembra secinājumus par turpmāko sadarbību civiltiesību jomā;
- Padomes 2019. gada 7. oktobra secinājumus par *Eurojust*: Savienības Tiesu sadarbības vienība digitālajā laikmetā;
- Padomes 2019. gada 18. februāra secinājumus par koordinēto Eiropā radīta mākslīgā intelekta izstrādes un izmantošanas plānu;
- Padomes 2017. gada 8. jūnija secinājumus par turpmāko virzību ar mērķi uzlabot informācijas apmaiņu un nodrošināt ES informācijas sistēmu sadarbību;
- Padomes 2018. gada 6. decembra e-tiesiskuma stratēģiju (2019–2023);
- 2018. gada 6. decembra e-tiesiskuma rīcības plānu 2019.–2023. gadam;
- Vācijas prezidentūras 2020. gada 16. jūlijā rīkoto konferenci “Tiesu iestāžu pieejamība digitālajā laikmetā – perspektīvas un izaicinājumi”;
- Komisijas paziņojumu “Eiropas lielā stunda – jāatjaunojas un jāgatavojas ceļš nākamajai paaudzei” (COM(2020) 456 final);
- 2020. gada ES rezultātu apkopojumu tiesiskuma jomā (COM(2020) 306 final);
- Komisijas paziņojumu “Eiropas digitālās nākotnes veidošana” (COM(2020) 67 final);
- Komisijas paziņojumu “Eiropas Datu stratēģija” (COM(2020) 66 final);
- Komisijas Balto grāmatu par mākslīgo intelektu. Eiropiska pieeja – izcilība un uzticēšanās (COM(2020) 65 final);
- Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras 2020. gada izdevumu “*Your rights matter: Data protection and privacy, Fundamental Rights Survey*” (“Jūsu tiesības ir svarīgas: datu aizsardzība un privātums, pamattiesību apsekojums”);
- Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras, Eiropas Padomes un Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016. gada izdevumu “*Handbook on European Law relating to access to justice*” (“Rokasgrāmata par Eiropas tiesībām saistībā ar tiesu iestāžu pieejamību”);
- Komisijas 2020. gada 14. septembrī publicēto pētījumu par inovatīvu tehnoloģiju izmantošanu tieslietu jomā;
- Komisijas 2020. gada 14. septembrī publicēto pētījumu par pārrobežu digitālo krimināljustīciju;

- Eiropas Padomes cilvēktiesību komisāra 2019. gada 19. maija ieteikumu “*Unboxing Artificial Intelligence: 10 Steps to protect Human Rights*” “Mākslīgā intelekta ietekme: 10 pasākumi cilvēktiesību aizsardzībai”;
- Eiropas Padomes Konvencijas par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisko apstrādi padomdevējas komitejas 2019. gada pamatnostādnes par mākslīgo intelektu un datu aizsardzību;
- Eiropas Padomes Tiesu sistēmas efektivitātes komisijas (CEPEJ) 2018. gada 3. un 4. decembrī pieņemto Eiropas Ētikas hartu par mākslīgā intelekta izmantošanu tiesu sistēmās;
- Eiropas Padomes Venēcijas komisijas 2016. gada tiesiskuma kritēriju sarakstu.

Tiesu iestāžu pieejamība

1. UZSVER, ka tiesu iestāžu pieejamība ir viena no pamattiesībām un tiesiskuma pamatelementiem – tās ir būtiskas vērtības, pamatojoties uz kurām saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 2. pantu Eiropas Savienība ir dibināta un kuras ir kopīgas dalībvalstīm. Līguma par Eiropas Savienību 19. pantā ir noteikts, ka dalībvalstis nodrošina tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ir pietiekami efektīvi tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai jomās, uz kurām attiecas ES tiesības, savukārt dalītā atbildība par pārbaudes tiesā nodrošināšanu ES tiesību sistēmā tiek uzticēta valstu tiesām.
2. ATGĀDINA par ES pilnvarām, kas izriet no Līguma par Eiropas Savienības darbību 81. un 82. panta par tiesu iestāžu sadarbības izvēšanu gan civillietās, gan krimināllietās, kurās ir pārrobežu elementi, un atkārtoti apstiprina ar to saistīto mērķi nodrošināt tiesu iestāžu faktisku pieejamību ES un dalībvalstīs.
3. NORĀDA, ka saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu ikvienai personai ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību neatkarīgā un objektīvā tiesā, lai panāktu, ka visi viņas tiesību un brīvību pārkāpumi tiek izskatīti taisnīgā un atklātā tiesas sēdē un ka ir persona, kas viņu konsultētu, aizstāvētu un pārstāvētu.
4. PIEKRĪT, ka šīs tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību ir pilnībā jānodrošina arī digitālās pārveides radītajos apstākļos, lai panāktu ES tiesību pilnīgu un efektīvu piemērošanu, uzlabotu tieslietu sistēmu akceptēšanu un stiprinātu uzticēšanos tiesiskumam.
5. ATKĀRTOTI APSTIPRINA, ka tieslietu nozares digitālajai attīstībai vajadzētu būt vērstai uz cilvēku un tās pamatā vienmēr jābūt turpmāk uzskaitītajiem tiesu sistēmu pamatprincipiem, kuriem tai jāatbilst, proti, tiesu neatkarība un objektivitāte, efektīvas tiesību aizsardzības garantijas un tiesības uz taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā.
6. UZSVER, ka tiesu sistēmās var izmantot digitālās tehnoloģijas, lai veicinātu tiesiskuma standartu ievērošanu un gan pamattiesību izmantošanu, gan arī to respektēšanu.
7. PASVĪTRO, ka visiem iedzīvotājiem būtu jāgūst labums no papildu digitālajām iespējām un viņiem vajadzētu būt vienlīdzīgām iespējām attiecībā uz digitālu piekļuvi tiesu iestādēm un taisnīgai tiesvedībai, un ka tādēļ digitālā līdzdalība ir bez nosacījumiem jāgarantē visām sabiedrības grupām bez jebkādas diskriminācijas. Sevišķi būtu jāņem vērā neaizsargātu personu, tostarp bērnu un neaizsargātu pieaugušo, piemēram, vecāku cilvēku un personu ar invaliditāti, un noziedzīgos nodarījumos cietušo vajadzības. Jebkurā gadījumā digitālo tehnoloģiju izmantošanai tieslietu sistēmās nebūtu jāmazina procesuālās garantijas tiem, kam šādas tehnoloģijas nav pieejamas.

Digitālā justīcija

8. SAPROT, ka digitālā pārveide pēdējo desmitgažu laikā ir būtiski mainījusi cilvēku dzīvi un ka šis process turpināsies.

9. ATZĪST, ka tiesu sistēmas, kas ir viens no galvenajiem tiesiskuma pilāriem, saskaras ar šīm aizvien mainīgajām prasībām un dara iedzīvotājiem pieejamas atbilstošas tehnoloģiskās iespējas. Arī ES rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā – salīdzinošs informācijas rīks, ko katru gadu publicē Eiropas Komisija, – jau sniedz datus par vairākiem tiesu sistēmu digitalizācijas rādītājiem visās dalībvalstīs, piemēram, par tiešsaistes piekļuvi spriedumiem vai prasību iesniegšanu tiešsaistē un sekošanu to virzībai.
10. UZSVER, ka tādi pasākumi kā tiesvedības digitāla norise, elektroniska saziņa starp pusēm, tiesām un iestādēm, dokumentu elektroniska pārsūtīšana, uzklausišana audio un video formātā, un konferenču izmantošana jau ir kļuvuši par nozīmīgiem efektīvas tiesu darbības elementiem daudzās dalībvalstīs.
11. ATZINĪGI VĒRTĒ pēdējā desmitgadē e-tiesiskuma jomā gūtos panākumus, jo īpaši secīgās stratēģijas un rīcības plānus (pašlaik e-tiesiskuma stratēģija un rīcības plāns 2019.–2023. gadam).
12. KONSTATĒ digitālo tehnoloģiju dinamisku attīstību ES tiesās un tieslietu nozarē, kur aizvien plašāk tiek izstrādāti plāni sagatavot un izmantot jaunas tehnoloģijas, tostarp mākslīgā intelekta sistēmas tiesiskuma jomā.
13. IR PĀRLIECINĀTA, ka dalībvalstu tiesu sistēmu turpmākai digitalizācijai ir milzīgs potenciāls turpināt veicināt un uzlabot tiesu iestāžu pieejamību iedzīvotājiem visā ES. Digitālie rīki var palīdzēt labāk strukturēt tiesvedību un automatizēt un paātrināt standartizētu un vienveidīgu uzdevumu veikšanu, tādējādi palielinot tiesvedības efektivitāti un lietderību.
14. Šajā kontekstā MUDINA dalībvalstis vairāk izmantot *eIDAS* sistēmas piedāvātos digitālos rīkus, piemēram, drošus elektroniskās identifikācijas līdzekļus un uzticamības pakalpojumus, kas ir ļoti efektīvi instrumenti, ar kuriem veicināt ātru, ērtu, drošu, uzticamu un plašu piekļuvi tieslietu sistēmai.
15. UZSVER, ka digitālie risinājumi, ja iespējams, būtu jāizstrādā visam tiesvedības ciklam, lai nodrošinātu tiesvedības ātrāku un drošāku norisi un atvieglotu sadarbību starp dalībvalstīm. Šādiem risinājumiem vajadzētu būt, ciktāl iespējams, sadarbspējīgiem.
16. ATKĀRTOTI APSTIPRINA mērķi ar digitālo tehnoloģiju izmantošanas palīdzību panākt to, ka tiesu nolēmumi kļūst vēl kvalitatīvāki un pārredzamāki saskaņā ar tiesiskuma principu.
17. Tomēr UZSVER, ka digitālo tehnoloģiju un elektroniskās saziņas līdzekļu izmantošanai nebūtu jāapdraud tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu, jo īpaši tiesības uz pušu procesuālo tiesību vienlīdzību un tiesības uz sacīkstes principa ievērošanu, tiesības uz lietas izskatīšanu atklātā sēdē, tostarp – atsevišķos gadījumos – tiesības uz lietas mutisku izskatīšanu skartās pusēs klātbūtnē, kā arī tiesības uz pārsūdzību.
18. UZSVER iespējas, ko piedāvā digitalizācija, lai iedzīvotājiem un praktizējošiem juristiem – ciktāl tas ir pieļaujams saskaņā ar valsts tiesību aktiem – vienmēr būtu visaptveroša piekļuve juridiskai informācijai, piemēram, tiesību aktiem un anonimizētiem tiesas nolēmumiem, kā arī informācijai par virzību savā lietā, un NORĀDA uz tehnoloģiskajām iespējām padarīt šādu informāciju publiski pieejamu, sadarbspējīgu, vieglāk atrodamu un saprotamu, vieglāk izmantojamu un vieglāk atkārtoti izmantojamu.
19. AKCENTĒ, ka digitālas tiesu iestāžu pieejamības labāka nodrošināšana un tiesvedības digitāla norise īpaši var sniegt labumu cilvēkiem no attāliem un lauku apvidiem, ar noteikumu, ka ir izpildīti visi nepieciešamie tehniskie priekšnosacījumi, piemēram, piekļuve augstas veiktspējas platjoslas internetam.
20. Tomēr ATZĪST, ka līdztekus jaunajiem digitālajiem veidiem ir jā saglabā tradicionālie nedigitālie procesi un, ja iespējams, fiziskie palīdzības dienesti, lai efektīvu tiesību aizsardzību un tiesu iestāžu pieejamību nodrošinātu tiem iedzīvotājiem, kuri vēl nevar pilnībā piedalīties tehnoloģiju attīstībā. Tajā pašā laikā iedzīvotājiem vienkāršā un saprotamā valodā ir jāsniedz visaptveroša informācija par to, kā izmantot digitālos pakalpojumus un kā šādi aizstāvēt savas tiesības.

21. ATZĪST, ka digitālo tehnoloģiju izmantošana tieslietu nozarē ir ļoti sensitīva un tādēļ tai ir jāatbilst modernākajiem standartiem attiecībā uz informāciju un kibernetisko drošību, un ir jābūt pilnībā ievērotiem privātuma un datu aizsardzības tiesību aktiem. Ņemot vērā aizvien lielāku paļaušanos uz digitālajām tehnoloģijām un jo īpaši uz automatizētiem procesiem, ir nepieciešama rūpīga cilvēku veikta šādu sistēmu uzraudzība, tostarp to, kurās izmanto mākslīgo intelektu, un lielāka pārredzamība – lai nodrošinātu sabiedrības uzticēšanos.
22. UZSVER, ka digitālo tehnoloģiju izmantošana var arī uzlabot piekļuvi ārpustiesas un alternatīvām strīdu izšķiršanas metodēm, vienlaikus ievērojot tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā katrā atsevišķā gadījumā un tiesības uz taisnīgu tiesu, kā arī piekļuvi informācijas rīkiem par iedzīvotāju tiesībām un pienākumiem, jo tas var palīdzēt izvairīties no strīdiem.
23. ATZĪST, ka tiesiskuma turpmāka digitalizācija un jaunu tehnoloģiju plašāka izmantošana ir būtiski faktori, kā nodrošināt tieslietu sistēmu efektivitāti un noturību, un UZSVER, ka dalībvalstīm un ES būtu jāpastiprina centieni veicināt un vēl vairāk paplašināt digitalizāciju šajā nozarē, lai visiem nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi digitālajiem pakalpojumiem un to pieejamību.
24. UZSVER, ka Covid-19 krīze ir apliecinājusi nepieciešamību ieguldīt digitālajos rīkos un izmantot tos tiesvedībās dalībvalstīs un pārrobežu tiesvedības procedūrās.
25. ATZĪST, ka ir svarīgi izstrādāt piemērotus sadarbībai kanālus, lai nodrošinātu tieslietu sistēmu efektīvu un drošu digitālo sadarbību. *e-CODEX* (e-tiesiskuma komunikācija ar tiešsaistes datu apmaiņas starpniecību) ir galvenais instruments drošai saziņai pārrobežu tiesvedībā gan civillietās, gan krimināllietās, un tā izmantošanu būtu vēl vairāk jāveicina.
26. AICINA Komisiju iesniegt leģislatīva akta priekšlikumu, par ko jāapspriežas kompetentajā darba grupā, nodrošinot *e-CODEX* ilgtspēju ar adekvātu pārvaldības un vadības struktūru, kura ir saderīga ar *eu-LISA* un kurā tiek respektēta tiesu iestāžu neatkarība un dalībvalstu konstitucionālās prasības, vienlaikus nodrošinot ES un dalībvalstu tiesu iestāžu, kā arī galveno ieinteresēto personu adekvātu pārstāvību.
27. AICINA Komisiju izvērtēt iespējamus pasākumus un nākt klajā ar idejām par to īstenošanu tiesu iestāžu sadarbības jomā[...], vienlaikus ņemot vērā dalībvalstu viedokli:
  - *civillietu un komercietu jomā*, pamatojoties uz panākumiem, kas jau gūti pārrobežu apmaiņas starp iestādēm modernizācijā ar digitalizācijas un IT izmantošanas palīdzību saistībā ar dokumentu izsniegšanas un pierādījumu iegūšanas regulējumu, un turpinot izskatīt iespējas modernizēt instrumentu pamatnoteikumus civillietu un komercietu jomā saskaņā ar principu “digitāls pēc noklusējuma”, īpašu uzmanību pievēršot tiem instrumentiem, kuriem ir tieša saikne ar iedzīvotājiem un uzņēmumiem;
  - *krimināltiesību jomā*, pamatojoties uz nesenā pētījuma “Digitālā krimināljustīcija” rezultātiem un dalībvalstu, Komisijas, *Eurojust* un visu iesaistīto ieinteresēto personu šajā kontekstā paveikto darbu; turklāt apsverot, uz kādiem citiem tiesu iestāžu sadarbības instrumentiem krimināllietu jomā varētu attiecināt e-pierādījumu digitālās apmaiņas sistēmu (*eEDS*), ar kuru jau atbalsta procedūras saistībā ar Eiropas izmeklēšanas rīkojumiem un dalībvalstu savstarpējo tiesisko palīdzību, vienlaikus jau no paša sākuma iesaistot visas dalībvalstis, lai novērstu dažādu ātrumu Eiropu.
28. AICINA Komisiju līdz 2020. gada beigām izstrādāt visaptverošu ES stratēģiju tiesiskuma digitalizācijai, piemēram, paziņojuma veidā, un turpināt pilnveidot attiecīgo digitalizācijas rādītāju uzraudzību ES rezultātu apkopojumā tiesiskuma jomā, lai palīdzētu ES un dalībvalstīm nodrošināt netraucētu piekļuvi tiesu iestādēm, uzlabot tieslietu sistēmu efektivitāti un nodrošināt efektīvu tiesu iestāžu pārrobežu sadarbību.

Digitālās prasmes

29. NORĀDA, ka digitālo prasmju veicināšana tieslietu nozarē ir nepieciešama, lai dotu iespēju tiesnešiem, prokuroriem, tiesu iestāžu darbiniekiem un citiem tieslietu jomas darbiniekiem efektīvi izmantot un piemērot digitālās tehnoloģijas un rīkus, pienācīgi ievērojot to personu tiesības un brīvības, kuras vērsas tiesībaizsardzības iestādēs.
30. UZSVĒR, cik svarīgi ir veidot pilsoniskās sabiedrības izpratni par digitālo tehnoloģiju izmantošanu, un PAUŽ GANDARĪJUMU par iniciatīvām, kuru mērķis ir palielināt iedzīvotāju informētību un uzlabot viņu digitālās prasmes, tostarp ar pētniecības, apmācības un izglītības palīdzību, lai viņi varētu gūt labumu no šīm digitālajām tehnoloģijām un vēl vairāk uzlabotos viņu piekļuve tiesu iestādēm.
31. UZSVĒR, ka īpaši ir nepieciešams, lai tiesneši, prokurori, tiesu iestāžu darbinieki un citi tieslietu jomas darbinieki būtu pietiekami apmācīti, lai varētu gūt labumu no digitālo tehnoloģiju, tostarp mākslīgā intelekta, izmantošanas, un arī lai pievērstos riskiem, kas saistīti ar šo tehnoloģiju izmantošanu, un ētikas prasībām saistībā uz savu uzvedību. Lai nodrošinātu kompetentu izmantošanu un izvairītos gan no pārmērīgas paļaušanās uz programmatūras ģenerētiem rezultātiem, gan no nepamatotas neuzticēšanās tiem, lietotājiem ir vajadzīga arī adekvāta izpratne par to, kā darbojas mākslīgā intelekta rīki un kādas ir šādu rīku iespējas un ierobežojumi, tostarp pieņēmumi par personām un grupām, kas ir šo rīku pamatā. Tiesiskajai apmācībai vajadzētu būt vērstai arī uz indivīdu tiesību, tostarp tiesību uz privātumu un datu aizsardzību, adekvātu aizsardzību digitālajā telpā.
32. AICINA Komisiju veicināt tiesnešu, prokuroru, tiesu iestāžu darbinieku un citu tieslietu jomas darbinieku apmācības iespējas digitālās prasmes un prasmju jomā, tostarp, izmantojot Eiropas Tiesiskās apmācības tīklu (EJTN), kā arī digitālo tehnoloģiju izmantošanu tiesiskās apmācības metodoloģijā.

Mākslīgais intelekts

33. NORĀDA, ka ES jau tiek pētīta un attīstīta mākslīgā intelekta sistēmu izvērsana tieslietu nozarē un ka dažās dalībvalstīs šādas sistēmas tiks praktiski īstenotas jau tuvākajā laikā. ATZĪST, ka priekšnoteikums mākslīgā intelekta lietošanu izmantošanai ir arī pietiekams digitalizācijas līmenis.
34. ATZINĪGI VĒRTĒ Eiropas Komisijas pētījumu par inovatīvu tehnoloģiju izmantošanu tieslietu jomā, kurā izvērtēts, kā valstu iestādes izmanto mākslīgo intelektu un blokķēdes tehnoloģijas, un ieteikts stiprināt koordināciju ES līmenī, lai nodrošinātu sinerģiju un sadarbību.
35. UZSVĒR, ka mākslīgā intelekta sistēmas tieslietu nozarē nākotnē varētu spēt paveikt – dalībvalsts tiesiskā regulējuma satvarā – aizvien sarežģītākus uzdevumus, piemēram, analizēt, strukturēt un sagatavot informāciju par izskatāmo lietu priekšmetu, automātiski protokolēt mutiskas tiesas sēdes, piedāvāt mašintulkošanu, atbalstīt juridisku dokumentu un tiesas spriedumu analīzi un novērtēšanu, izvērtēt tiesvedības veiksmīga iznākuma izredzes, automātiski anonimizēt tiesu praksi un sniegt informāciju ar juridisku sarunbotu starpniecību.
36. NORĀDA, ka mākslīgā intelekta sistēmu, jo īpaši mašīnmācīšanās sistēmu, attīstība ir atkarīga no tādu lielo datu kopu visaptverošas pieejamības kā anonimizētas tiesu datnes un spriedumi, kas ir augstas kvalitātes attiecībā uz mērķiem, kuriem tās paredzēts izmantot.
37. AICINA Komisiju sadarbībā ar dalībvalstīm izskatīt ne tikai nosacījumus, saskaņā ar kuriem šo informāciju var padarīt mašīnlasāmu, pieejamu, uzticamu, atkalizmantojamu un analizējamu, cita starpā, izmantojot ECLI sistēmu, bet arī to, kā novērst neobjektivitāti datu kopās, lai nepieļautu diskriminējošus rezultātus.

38. ATZĪST, ka mākslīgā intelekta rīku izmantošana var uzlabot tieslietu sistēmu darbību iedzīvotāju un uzņēmumu labā, sniedzot atbalstu tiesnešiem un tiesu iestāžu darbiniekiem to darbā, paātrinot tiesvedību un palīdzot uzlabot tiesu nolēmumu salīdzināmību, konsekveci un, visbeidzot, kvalitāti.
39. UZSVER, ka mākslīgā intelekta rīku izmantošana nedrīkst ietekmēt tiesnešu lēmumu pieņemšanas pilnvaras vai tiesu neatkarību. Tiesas nolēmums vienmēr ir jātaisa cilvēkam, un to nevar deleģēt mākslīgā intelekta rīkam.
40. AKCENTĒ, ka mākslīgā intelekta piemērošana tieslietu nozarē var arī ietvert risku, ka tiks turpināta un, iespējams, pastiprināta jau esoša diskriminācija, tostarp stereotipi, aizspriedumi vai strukturāla nevienlīdzība, un ka tiks pieļauta izkropļota vai neskaidra lēmumu pieņemšana, līdz ar ko var tikt apdraudētas pamattiesības, piemēram, cilvēka cieņa, tiesības uz brīvību, nediskriminēšana, privātums un datu aizsardzība, kā arī tiesības uz taisnīgu tiesu.
41. UZSVER, ka dažos gadījumos uz mašīnmācīšanos balstītu mākslīgā intelekta sistēmu rezultātus nevar izsekot, radot melnās kastes efektu, kas nepieļauj adekvātu un nepieciešamu atbildību un liedz pārbaudīt, kā rezultāts ir ticis sasniegts un vai tas atbilst attiecīgajiem noteikumiem. Šis pārredzamības trūkums varētu mazināt iespēju efektīvi apstrīdēt lēmumus, kuru pamatā ir šādi rezultāti, un tādējādi apdraudēt tiesības uz taisnīgu tiesu un efektīvu tiesisko aizsardzību, un ierobežo jomas, kurās šīs sistēmas var likumīgi izmantot.
42. PIEKRĪT Komisijas Baltajā grāmatā par mākslīgo intelektu paustajam vērtējumam, ka tiesu nozare ir joma, kurā tieši var tikt skartas iedzīvotāju tiesības, un ka tādēļ šajā jomā varētu būt svarīgs skaidrs Eiropas tiesiskais regulējums.
43. ATBALSTA Komisijas viedokli, ka tiesu vara ir nozare, kurā, ņemot vērā parasti īstenoto darbību īpatnības, varētu rasties ievērojami riski. Ir vajadzīgi pietiekami aizsardzības pasākumi, lai garantētu pamattiesību aizsardzību un nodrošinātu atbildīgu, uzticamu, uz sabiedrības interesēm vērstu un cilvēkorientētu mākslīgā intelekta lietotņu attīstību un izmantošanu tieslietu nozarē.
44. APSTIPRINA nepieciešamību veikt izpēti un pieņemt lēmumu par obligātām juridiskajām prasībām, kas jānosaka attiecībā uz mākslīgā intelekta sistēmu izstrādi, attīstīšanu, izvēršanu, izmantošanu un novērtēšanu tieslietu nozarē, lai efektīvi novērstu iespējamus riskus pamattiesībām. Šie noteikumi jo īpaši varētu ietvert aizliegumu izmantot automatizāciju, kas tiesas nolēmumu pieņemšanu padarītu neskaidru, kā arī atbilstīga līmeņa pārredzamību, saprotamību, pārbaudāmību, robustumu, precizitāti, drošību, pārskatatbildību un prasības diskriminējošu seku novēršanai.
45. UZSVER, ka uz mākslīgā intelekta sistēmām tieslietu nozarē, jo īpaši tām, ko izmanto tiesvedībā, būtu jāattiecinā *ex ante* novērtējuma procedūra, cita starpā vērtējot sistēmas uzticamību, saprotamību, robustumu un drošumu. NORĀDA, ka ir vajadzīga adekvāta un efektīva sistēma mākslīgā intelekta lietotņu un to rezultātu uzraudzībai un pārskatīšanai.
46. AICINA Komisiju, kad tā izstrādā iespējamu ES turpmāko tiesisko regulējumu mākslīgajam intelektam, ņemt vērā iespējamus ieguvumus, kā arī riskus un prasības, kas raksturīgas tieslietu nozarei.

Finansējums

47. UZSVER – tieslietu digitalizācija sniedz konkrētus un ilgstošus ieguvumus, proti, samazina izmaksas, kas saistītas ar tiesu iestāžu pieejamību un tiesu sistēmu darbību, taču sākotnējiem ieguldījumiem dažādās darbībās būs vajadzīgs pienācīgs finansējums. AICINA Komisiju nodrošināt pienācīgu finansējumu tiesiskuma digitalizācijas atbalstam, jo īpaši ar programmas “Digitālā Eiropa” starpniecību.

48. MUDINA dalībvalstis piedalīties ES aicinājumos iesniegt priekšlikumus finansējumam un aktīvi izstrādāt darbības, kas saistītas ar tieslietu digitalizāciju, izmantojot dažādas ES budžeta finansējuma iespējas, piemēram, kohēzijas fondus, Atveseļošanas un noturības mehānismu un programmu "Tiesiskums".
49. NORĀDA, ka ir svarīgi nodrošināt, lai ES līmenī tiktu atvieglota piekļuve finansējumam, jo īpaši pēc iespējas vienkāršojot administratīvās formalitātes, vienlaikus ievērojot Finanšu regulu.
50. AICINA Komisiju, visas dalībvalstis un Eiropas Parlamentu nodrošināt finansējumu darbībām, kas saistītas ar tiesiskuma digitalizāciju, izmantojot dažādus finanšu instrumentus, kas iekļauti daudzgadu finanšu shēmā. AICINA Komisiju darba programmās aktīvi veicināt darbības, tostarp pētniecības un izstrādes posmā, kas saistītas ar tieslietu digitalizāciju un tehnoloģisko inovāciju.

Pastāvīgi sadarbības centieni

51. AICINA visas ieinteresētās personas, tostarp Komisiju, visas dalībvalstis, Eiropas Parlamentu un praktizējošus juristus, sadarboties, īstenojot kopīgus, konstruktīvus un ilgtspējīgus centienus, nolūkā veicināt tieslietu sistēmu turpmāku digitalizāciju.
  52. ATZĪST un ņems vērā vērtīgo darbu un iniciatīvas, ko saistībā ar digitālo tehnoloģiju, tostarp mākslīgā intelekta, izmantošanu veic Eiropas Padomē un tās iestādēs, piemēram, Eiropas Tiesu sistēmas efektivitātes komisijā un *ad hoc* Komitejā mākslīgā intelekta jautājumos, kā arī citos forumos, piemēram, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā un Apvienoto Nāciju Organizācijā, un UZSVER, cik svarīga ir saskaņotība un sadarbība šajā jomā.
-